

IK BEN WAT IK DOE

Het is augustus 1983. Ik ben in Vancouver, Canada om verslag te doen van de Assemblée van de Wereldraad van Kerken. Ik zit op de perstribune bij een ochtendsessie. De grote zaal zit vol, vooral met mannen. Maar aan het woord is een vrouw. Ze spreekt over het doen van gerechtigheid. Daarom zitten op de eerste rijen blanke mannen van allerlei westerse hulporganisaties. Ze hebben er zin in, want ze zullen straks bemoedigend en liefdevol over hun bol worden geaaid, denken ze. Dat loopt anders. De vrouw leest het verhaal van de rijke jongeling. Die wil Jezus graag volgen, die wil ook wel delen, maar niet alles wat hij heeft en wat hij is. Een beetje lijkt hem meer dan genoeg. 'Wij', zegt die vrouw, 'wij, de kerken van het rijke westen, wij zijn die rijke jongeling. Wij willen wel wat geven, maar echt delen doen we niet. Daarom zijn de kerken van het westen niet geloofwaardig. Wij volgen Jezus niet. Wij doen zijn woord niet. Dat verhaal van de rijke jongeling kennen we van buiten, maar we leven er niet naar'. Donkere wolken verschijnen boven de donkere pakken op de eerste rijen. Zo hadden ze het niet bedoeld. Ik schrijf later over die mannen: ze waren zo godsvruchtig binnen gekomen, nu gaan ze des duivels naar buiten.

Die vrouw was Dorothee Sölle. Zij sprak niet op hoge toon en met gebalde vuist. Ze zei wat ze te zeggen had. Dat maakte vooral indruk op mij. Zo evenwichtig, zo rustig. Maar terwijl ik niet zonder leedvermaak zat te kijken naar die weldoende mannen voor in de zaal, drong het tot me door dat deze vrouw haar verhaal ook tot mij had gericht. Ja, ik ken dat verhaal van de rijke jongeling ook uit mijn hoofd; en ik ben het helemaal met Jezus eens. Maar ben ik dan wel zo geloofwaardig bezig?

De zaal daar in Vancouver zou op dat moment Dorothee Sölle niet meteen getypeerd hebben als mystica. Eerder als linkse actievoerster. Ik moest bij haar woorden ook niet denken aan mystiek. Dat kwam pas bij me op toen ik haar boek 'Mystiek en verzet' las. Toen drong het tot me door: wat ik daar in Vancouver uit de mond van Dorothee Sölle had gehoord, was niet het resultaat van knap theologisch denkwerk, ook niet van een doorwrochte bijbeluitleg. Zij vertelde wat ze had gezien en wat vanaf dat moment op haar netvlies gebrand stond. Dat het in deze wereld zo vaak niet goed is. Dat de Schrift ons keer op keer de handreiking doet om daar wat aan te doen. Om ons leven om te keren. En doe ik dat wel? Doe ik dat wel genoeg? Dat zijn vragen die je even op je kop zetten.

In haar boek 'Mystiek en verzet' koppelt Dorothee Sölle dit soort momenten van inzicht aan een citaat van de Engelse schrijver C.S. Lewis (1898-1963). Die heeft het over 'Ik ben wat ik doe'. Dat is zoiets als: met twee benen in het nu staan. De werkelijkheid zien. Mezelf zien staan in die werkelijkheid. Dit doe ik. Dus dit ben ik. En dan dus de logische vraag. Wil ik dat ook zijn? Of wordt er iets anders van me gevraagd? Het is geen dwingende vraag, het is een uitnodiging, een handreiking. Wie ben je, wil je, kom dan. Ik heb alle vrijheid om op die vraag in te gaan. Maar anderzijds heb ik ook geen keus: het is een moment van onontkoombare helderheid.

Dorothee Sölle schrijft dat we deze momenten moeten koesteren. Zoals je dierbare foto's bewaart door ze in te lijsten en op zo'n plek te zetten dat je ze altijd in het zicht hebt. Prent ze in je hoofd en in je hart. Dit zijn mystieke momenten. Dit zijn momenten dat God je aanspreekt, je zegt wat er van jou wordt verwacht: dit is, om het in klassieke termen te zeggen, jouw roepingsverhaal.

Het is niet alleen maar een mooi moment. Er is moed voor nodig om de nacht in te gaan. Maar je moet niet bang zijn. En het heldere inzicht van nu zal ook weer vervagen. Wacht dan maar geduldig op een nieuw moment van zien. Dat gaat zo een leven lang door. 'Ik ben wat ik doe' is zoiets als even de klok stil zetten. Inkeren. Maar Dorothee Sölle zegt met grote nadruk, dat het niet bij inkeren mag blijven. Ze koestert zelfs een groot wantrouwen tegen mensen die zich terugtrekken in gebed en meditatie zonder vervolgens weer naar buiten komen. Dan is de zoektocht naar God en naar wat die van mij verwacht alleen een vlucht uit de werkelijkheid. Inzicht kan niet anders dan altijd leiden tot handelen.

Dat is, denk ik, wat Dorothee Sölle bedoelt met democratisering van de mystiek. Niet dat we allemaal mystici moeten worden. Het zou me ook wat wezen. Maar dat we plaats en ruimte maken voor inzichten die ons worden gegeven. Momenten dat we de geest krijgen. Heilige geest. En ook letterlijk: krijgen. Want het is een geschenk.

En wat moeten we dan met al die mystieke vrouwen en mannen van eeuwen? Die ons geschriften hebben nagelaten vol geheimtaal en gestamel over hun verlangen en zoektocht naar God? Dorothee Sölle bespreekt ze in haar boek uitgebreid en met groot respect. Zij zijn onze wegwijzers. Van Hadewych leren we wat liefde is, bij Johannes van het Kruis lezen we hoe een donkere nacht kan worden tot een nacht die gelukkig maakt. En van Meester Eckhart onthouden we, dat we ons leeg moeten maken. Doe weg al die godsbeelden, want ze belemmeren je zicht te krijgen op God. Een woord, een zin, een gedachte van Ruusbroec tot en met Dag Hammarskjöld kunnen me net even zo'n moment van inzicht aanreiken.

Ik ben wat ik doe. Het lijkt me een antwoord op naam waarmee de Levende zich ooit aan Mozes kenbaar maakt. Ik ben en voor jou, ik zal er zijn voor jou. En dat zul je weten, want ik ga doen, ik ga bevrijden. Dat is het wezen van de Levende. Aanwezigheid, altijd en overal. Het is aan ons om die aanwezigheid te beantwoorden. Ik ben er voor jou, ben jij er ook voor mij? Dat zeggen God en mensen voortdurend tegen elkaar.

En we zullen het ook weer niet altijd horen. Soms klinkt die stem in je hart, maar soms lijkt die stem onbestaanbaar. Die zegt god te zijn, kom tevoorschijn. De mystieke schrijvers gaan ons voor in de ervaring, dat we een leven lang op zoek zijn. Dat vinden altijd is: even zien. Maar genoeg om op weg te gaan. En dan weet ik me gesterkt, niet alleen door zo nu en dan een glimp van de Levende, maar heel concreet ook door een gemeente van mensen die bij elkaar komen en die zeggen en zingen dat ze daar ook in geloven. Dat ze dat ook willen. Zonder zo'n gemeente zouden we het niet kunnen. Want zo vanzelfsprekend het allemaal klinkt binnen deze muren, buiten deze muren is het maar een vreemd verhaal. God tegenwoordig stellen. Antwoord geven op de aanwezigheid van God. Om dat toch te willen en te kunnen hebben we elkaar nodig. Samen zingen, samen vieren, samen zwijgen. Dat is ook democratisering. We doen het samen.

Ik ben wat ik doe. Een moment van bezinning. Van recht voor God staan. Wat wil God van mij? Waar kan ik thuis zijn bij God? Daarover zingt Psalm 15. Wie mag zich thuis voelen bij Jou? Dat is me ook een vraag! Is dat niet veel te hoog gegrepen? Nee, zingt de psalm. Het is zelfs van een verbluffende eenvoud: doe recht, ga voor waarheid, laat nooit een mens vallen. Dat lijkt me de kern: je thuis willen voelen bij God, die aanwezigheid proberen te proeven, dat voert me niet mee in een hemelse vervoering, maar zet me steeds weer met twee benen op de grond. Zegt me heel nuchter: ga waar je moet gaan en doe wat je moet doen.